

На основу чл. 48. и 107. став 3. Статута града Зрењанина ("Службени лист града Зрењанина", бр. 21/08, 23/12, 9/13 и 21/13), Градско веће града Зрењанина на седници одржаној дана _____ 2013. године, донело је

ЗАКЉУЧАК

1. ПРИХВАТА СЕ Анализа оправданости оснивања Јавног предузећа "Резервати природе Зрењанин" Зрењанин.

2. НАЛАЖЕ СЕ Радној групи за предузимање активности у вези са именовањем града Зрењанина за управљача Специјалног резервата природе "Царска бара" да у сарадњи са надлежним Одељењима Градске управе града Зрењанина изради Предлог Одлуке о оснивању Јавног предузећа "Резервати природе Зрењанина" Зрењанин у року од 15 дана и достави је Градском већу на разматрање.

3. ЗАКЉУЧАК ДОСТАВИТИ:

- Радној групи за предузимање активности у вези са именовањем града Зрењанина за управљача СРП "Царска бара"
- Начелнику Градске управе града Зрењанина
- Одељењу за општу управу
- Архиви.

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
АУТОНОМНА ПОКРАЈИНА ВОЈВОДИНА
ГРАД ЗРЕЊАНИН
ГРАДСКО ВЕЋЕ
Број:
Дана:
ЗРЕЊАНИН

ПРЕДСЕДНИК
ГРАДСКОГ ВЕЋА
Мр Иван Бошњак

Образложење

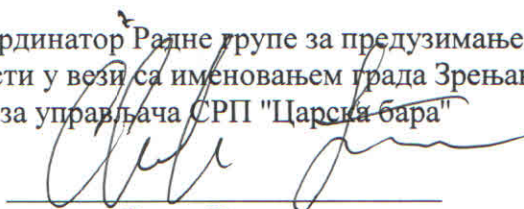
Градско веће града Зрењанина на седници одржаној дана 29.03.2013. године, донело је Решење о образовању и именовању Радне групе за предузимање активности у вези са именовањем града Зрењанина за управљача специјалног резервата природе "Царска бара" (у даљем тексту: Радна група) број 06-52-2/13-III.

Задатак Радне групе је припрема аката неопходних за предузимање активности везаних за именовање града Зрењанина за управљача Специјалног резервата природе "Царска бара", прикупљање документације неопходне за преузимање управљачких права, израда предлога програма управљања, израда Пословника о раду, као и израда других аката и обављање активности у вези са именовањем града Зрењанина за управљача Специјалног резервата природе "Царска бара".

Током свог рада, Радна група је одржала неколико састанака са представницима покрајинског Секретаријата за урбанизам, градитељство и заштиту животне средине, покрајинским Заводом за заштиту природе, Министарства природних ресурса, рударства и просторног планирања, Министарства енергетике, развоја и заштите животне средине, представницима локалних заједница и невладиним организацијама ради дефинисања најбољег решења за управљање СРП "Царска бара", али и осталим заштићеним подручјима са територије града Зрењанина.

Резултат тог рада је Анализа оправданости оснивања Јавног предузећа "Резервати природе Зрењанина", Зрењанин, којом се на целовит начин сагледава и приказује проблем управљања заштићеним природним подручјима на територији града Зрењанина. Закључак и препорука анализе је да је оправдано оснивање Јавног предузећа "Резервати природе Зрењанина" по угледу на поједине примере локалних самоуправа у Србији, јер су заштићена природна добра у лошем стању и прети им нестајање, што ће изазвати бројне негативне краткорочне, средњорочне и дугорочне ефекте у животној средини, не само града Зрењанина, већ и много ширег простора.

Координатор Радне групе за предузимање
активности у вези са именовањем града Зрењанина
за управљача СРП "Царска бара"

Стево Чорокало

**ГРАД ЗРЕЊАНИН
ГРАДСКА УПРАВА**

**СКУПШТИНА ГРАДА ЗРЕЊАНИНА
РАДНА ГРУПА ЗА ПРЕДУЗИМАЊЕ
АКТИВНОСТИ У ВЕЗИ СА ИМЕНОВАЊЕМ ГРАДА ЗРЕЊАНИНА ЗА
УПРАВЉАЧА
НАД СРП „ЦАРСКА БАРА“**

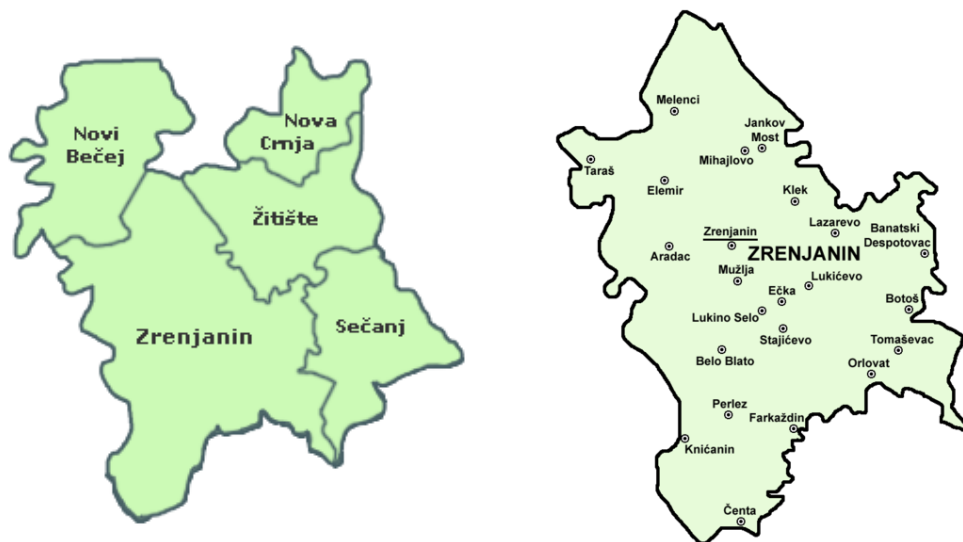

Анализа оправданости оснивања Јавног предузећа „Резервати природе Зрењанина“

АВГУСТ 2013.

1. О ГРАДУ ЗРЕЊАНИНУ

Град Зрењанин се налази на територији Баната у саставу АП Војводине и Републике Србије. Територија Града Зрењанина се простире на 1.326 км² што је око 8,3% од целе површине АП Војводине и по том критеријуму, други је по величини у Републици Србији (веће је само Краљево са 1.529 км²). Град Зрењанин је привредни, културни, просветни, здравствени и спортски центар Средњег Баната, а чине га и општине Житиште, Сечањ, Нови Бечеј и Нова Црња. Подручје обухваћено Генералним урбанистичким планом града износи 366 квадратних километара.

Слика 1: Зрењанин – Административни центар Средњег Баната

Сматра се да је најстарије насеље на месту данашњег Зрењанина настало у прве две деценије 14. века. У писаним документима место се, тада још као село, први пут помиње 1326. године у документу будимског каптола. Први податак о Зрењанину као граду се налази такође у једном документу будимског каптола из 1422. године а из најстаријих планова се види да су овде првобитно била насељена три велика острва и два полуострва.

За све време свог постојања све до 1935. године град је био под називом Бечкерек са разним варијантама. Досељени Шпанци су га 1737. године назвали „Нова Барселона“. Од 1935. године постаје Петровград указом Краља Петра II, да би данашње име добио по народном хероју Жарку Зрењанину након 2. светског рата.

Почетком 15. века, тачније 1404. године, Бечкерек на поклон добија српски деспот Стефан Лазаревић, који почиње да насељава српско становништво.

У Бечкереку је 1527. године подигнута тврђава ради одбране од Турака. Срушена је 1701. године на основу одредаба Карловачког мира.

Од 1717. године. Бечкерек се почео нагло развијати. За време Турака, становништво Баната и Бечкереча, сем турске војске, било је искључиво српско али је оно због

сталног ратовања силно разређено. По ослобођењу од Турака, Румуни су добровољно настањивали ове крајеве, док са друге стране, власти су силом досељавали Немце и Мађаре. Од тада Бечкерек је добио данашње шаролико национално становништво.

Слика 2: Некадашњи и садашњи грб Зрењанина

Прва основна школа је отворена 1722. године, прва производња пива 1735. године а прва болница је почела са радом 1769. године, прва банка 1844. године.

Град је повељом аустријске царице Марије Терезије 6. јуна 1769. године постао слободно трговиште. Град остаје трговиште до Закона о општинама из 1886. године када постаје град са уређеним саветом и структуром општинске власти.

Зрењанин је у прошлости играо важну улогу као политичко и војно средиште. После освајања Темишвара од стране Турака, варош постаје седиште бегова, у средњем веку седиште Торонталске жупаније, након ослобађања од Турака седиште дистрикта некадашње самосталне области Тамишког Баната, после инкорпорације ове области у Угарску државу опет седиште Торонталске жупаније, за време буне 1849. године кратко време седиште Српске Војводине, после Првог светског рата, након формирања националне државе, седиште Торонталско – тамишке жупаније, по образовању области у Краљевини СХС седиште великог жупана Београдске области, по образовању бановина у Краљевини Југославији седиште окружног инспектора до његовог укидања, а потом и седиште среског начелства Великбечкеречког.

Слика 3: Градска кућа, некада и сада

На територији Града Зрењанина живи 122.714 становника, а у самом Зрењанину 75.743, објављено је у првим званичним резултатима пописа становништва, домаћинстава и станова у Републици Србији 2012. године.

Подручје града Зрењанина је најгушће речно чвориште у Европи, где у кругу од 30 километара од центра града, протичу међународни водотоци – реке Бегеј, Тиса, Тамиш, Дунав и каналски систем ДТД. Због тога, врло често се Град Зрењанин назива градом на води.

Слика 4: Бегеј, Тиса, Тамиш

Клима на подручју Зрењанина је умерена и прелази из влажног у суви климатски тип. Као мерило служи однос између количине падавина и потенцијалне евапотранспирације који за Зрењанин износи 0,81.

Поднебље је степско континентално, средња годишња температура износи 11,2 степена Целзијуса, а годишња количина падавина износи око 622 мм. Распоред падавина према годишњим добима је прилично уједначен, али су честа и велика одступања.

Најчешћи ветар овог подручја је кошава. Брзина ветра је веома променљива. Дува брзином од 5 – 11 м/сец. али понекад њени налети достижу брзину и од чак 28 м/сец. Кошава дува из југоисточног или источног правца и доноси релативно топле и претежно суве ваздушне масе. Други значајни ветар овог подручја је благотворни ветар из северозападног правца. Он редовно доноси кишу и снег и снабдева читаву Војводину довољним количинама влаге. Трећи значајни ветар је северац. То је хладан и често прилично јак ветар.

У току зиме снег просечно пада 18 дана. Зрењанин има од 2000 до 2.200 сунчаних часова годишње, најмање сунчаних часова има у децембру – 42,5 а највише у јулу – 314. Општа карактеристика свих климатских елемената овог подручја одражава

се великим амплитудама у годишњим ходовима и у великим варијацијама вредности током године.

Уредбом о утврђивању јединствене листе развијености региона и јединица локалне самоуправе, утврђује се јединствена листа развијености региона, који суразврстани у прву и другу групу према степену развијености и јединица локалне самоуправе, које су разврстане у прву, другу, трећу и четврту групу и девастирана подручја на основу података органа надлежног за послове статистике. Разврставање се врши на основу вредности бруто-домаћег производа по глави становника у локалној самоуправи у односу на републички просек, за референтни период. Према степену развијености јединица локалних самоуправа, Град Зрењанин спада у 1. групу општина и градова, (од укупно 23 на седмом месту) чији је степен развијености изнад републичког просека.

2. ЗАКОНОДАВНИ И ИНСТИТУЦИОНАЛНИ ОКВИР ЗА ЗАШТИЋЕНА ПОДРУЧЈА И ОЧУВАЊЕ БИОДИВЕРЗИТЕТА

2.1 Законодавни оквир

2.1.1 Закон о заштити животне средине

Законом о заштити животне средине ("Сл. гласник РС", бр. 135/2004, 36/2009, 36/2009 - др. закон и 72/2009 - др. закон) у делу II (управљање природним вредностима), наводи се да се управљање природним вредностима остварује планирањем одрживог коришћења и очувања њиховог квалитета и разноврсности, у складу са условима и мерама заштите животне средине утврђених овим и посебним законом.

Природне вредности су:

- 1) природни ресурси као обновљиве или необновљиве геолошке, хидролошке и биолошке вредности који се, директно или индиректно, могу користити или употребити, а имају реалну или потенцијалну економску вредност;
- 2) заштићена природна добра;
- 3) јавна природна добра.

Природне вредности могу се давати на коришћење у складу са условима и на начин утврђен овим и посебним законом.

Одрживо коришћење и заштита природних вредности обезбеђују се у оквиру Стратегије просторног развоја Републике Србије и Националне стратегије одрживог коришћења природних ресурса и добара.

Контролу коришћења и заштиту природних ресурса и добара обезбеђују органи и организације Републике Србије, аутономне покрајине и јединице локалне самоуправе, у складу са овим и посебним законима, а нарочито:

- 1) спровођењем Националне стратегије, планова, програма и основа;
- 2) применом стандарда, норматива и прописа о коришћењу и заштити природних ресурса и добара;

- 3) стратешком проценом утицаја на животну средину планова, програма, основа и других аката којима се уређује коришћење природних вредности и заштита животне средине;
- 4) проценом утицаја пројеката на животну средину на свим нивоима истраживања и експлоатације;
- 5) интегрисаним спречавањем и контролом загађивања животне средине;
- 6) усклађеним системом дозвола, одобрења и сагласности;
- 7) вођењем катастра коришћења природних богатстава и добара;
- 8) организовањем мониторинга коришћења природних ресурса и добара, стања животне средине прикупљањем, обједињавањем и анализом података и квантификавањем трендова.

Заштићена природна добра користе се и унапређују на начин који омогућава њихово трајно очување и унапређивање, у складу са законом којим се уређује заштита природе.

У заштићеном природном добру не могу се обављати активности којима се угрожава капацитет животне средине, природна равнотежа, биодиверзитет, хидрографске, геоморфолошке, геолошке, културне и пејзажне вредности или на било који начин деградира квалитет и својства природног добра.

Јавна природна добра, као добра од општег интереса, користе се на начин и под условима којима се омогућава развој и трајност њихових природних, физичких, здравствених или естетских вредности у складу са прописима.

Развојним и просторним планом утврђују се зоне изградње на одређеним локацијама зависно од капацитета животне средине и степена оптерећења, као и циљева изградње унутар одређених делова на тим локацијама.

Заштита природних вредности остварује се спровођењем мера за очување њиховог квалитета, количина и резерви, као и природних процеса, односно њихове међузависности и природне равнотеже у целини.

Очување биосфере обухвата заштиту организама, њихових заједница и станишта, укључујући и очување природних процеса и природне равнотеже унутар екосистема, уз обезбеђивање њихове одрживости.

Биодиверзитет и биолошки ресурси штите се и користе на начин који омогућава њихов опстанак, разноврсност, обнављање и унапређивање у случају нарушености.

Заштита биодиверзитета, коришћење биолошких ресурса, генетички модификованих организама и биотехнологије врши се на основу овог закона и посебног закона, као и обавеза преузетих међународним уговорима.

Ради заштите биодиверзитета и биолошких ресурса, односно аутохтоних биљних и животињских врста и њихово распрострањавање, Министарство, други надлежни органи и организације контролишу уношење и гајење биљних и животињских врста страног порекла.

2.1.2 Закон о заштити природе

Закон о заштити природе је усвојен 2009. године („Службени гласник РС“ 36/09, 88/10, 91/10). Природа се у њему одређује најпре као део животне средине, али и као добро од општег интереса за Републику Србију, које ужива посебну заштиту прописану законом.

Као циљеви Закона о заштити природе, нормирани су:

- заштита, очување и унапређење биолошке, геолошке и предеоне разноврсности;
- усклађивање људских активности, планова, програма, основа и пројеката са одрживим коришћењем природних ресурса и дугорочним очувањем природних екосистема и природне равнотеже;
- одрживо коришћење и управљање природним ресурсима и добрима, обезбеђивање њихове функције уз очување природних вредности и равнотеже природних екосистема;
- благовремено спречавање људских активности и делатности које могу довести до негативних последица у природи;
- утврђивање и праћење стања у природи;
- унапређење стања нарушених делова природе и предела.

Начела заштите природе су:

- начело високог степена заштите природе – свако је дужан да приликом предузимања било којих активности које се дотичу природе допринесе њеној заштити и унапређивању;
- начело одрживог коришћења – коришћење природних ресурса може се вршити само тако да се не угрожава разноврсност и функционисање природних система и процеса;
- начело примене мера и услова заштите природе;
- начело интегрисане заштите – заштита природе је саставни део стратегије одрживог развоја, просторног и урбанистичког планирања и других планова, програма и основа;
- начело "корисник плаћа" – корисник природног ресурса и заштићеног природног добра, дужан је да плати накнаду за њихово коришћење и сноси трошкове санације и рекултивације простора;
- начело сарадње – у вршењу својих послова и задатака сви су дужни да поступају у складу са начелима заштите природе и да при томе остварују међусобну и међународну сарадњу;
- начело непосредне примене међународног права у вршењу својих послова и задатака сви су дужни да непосредно примењују општеприхваћена правила међународног права и потврђене међународне уговоре као саставне делове домаћег правног система.

Субјекти заштите природе су:

- Република Србија;
- аутономна покрајина;
- општина, град и град Београд (у даљем тексту: јединица локалне самоуправе);
- управљач заштићеног подручја;
- правна лица, предузетници и физичка лица који у обављању привредних и других делатности користе природне ресурсе и заштићена природна добра;
- стручне и научне организације и друге јавне службе;

- грађани, групе грађана, њихова удружења, професионалне или друге организације.

Заштита природе спроводи се :

- утврђивањем и проценом стања, појава и процеса у природи;
- успостављањем и утврђивањем заштићених природних добара и система праћења њихове заштите;
- спровођењем мера заштите природе;
- утврђивањем услова и мера заштите природе у просторним и урбанистичким плановима, пројектној документацији и сл.;
- одрживим коришћењем природних ресурса;
- изработом извештаја о стању природе, доношењем и спровођењем стратегија, програма, акционих и санационих планова и планова управљања;
- ублажавањем штетних последица које су настале активностима у природи, коришћењем природних ресурса или природним катастрофама;
- повезивањем и усклађивањем националног система заштите природе са међународним системом заштите природе;
- подстицањем научног и стручног рада у области заштите природе;
- обавештавањем јавности о стању природе и учествовањем јавности у одлучивању о заштити природе;
- подстицањем и промоцијом заштите природе, развијањем свести о потреби заштите природе у процесу васпитања и образовања;
- укључивањем локалних заједница у праћење стања, заштиту и унапређење природе.

Заштићена подручја

Подручја која имају изражену геолошку, биолошку, екосистемску или предеону разноврсност могу се прогласити за заштићена подручја од општег интереса.

- Строги резерват природе
- Специјални резерват природе
- Национални парк
- Споменик природе
- Заштићено станиште
- Предео изузетних одлика
- Парк природе

2.2. Институционални оквир

2.2.1 Министарство природних ресурса, рударства и просторног планирања

Министарство природних ресурса, рударства и просторног планирања, спроводи активности усмерена на:

- стратешко планирање у области заштите и одрживог коришћења природних ресурса;
- праћење, координацију и усаглашавање секторских политика и стратегија у области ресурса;
- заснивање (заједничког) система истраживања и вредновања природних ресурса;
- коришћење биолошких и обновљивих природних ресурса;

- заштиту и одрживо коришћење риблиг фонда;
- одрживо коришћење природних ресурса и управљање природним вредностима у заштићеним подручјима;
- очување и унапређење геонаслеђа и предела;
- функционисање Националне инфраструктуре геопросторних података;
- инспекцијски надзор у области одрживог коришћења природних богатстава;
- обављање и других послова из делокруга рада Сектора.

2.2.2 Покрајински Секретаријат за урбанизам, градитељство и заштиту животне средине

У оквиру Покрајинског Секретаријата за урбанизам, градитељство и заштиту животне средине, формиран је Сектор за заштиту и унапређење природних добара и биолошке разноврсности у којем се обављају следећи послови: послови у области заштите природе и заштићених природних добара, екосистемског и специјског диверзитета; прикупљање података и научних информација које су од значаја за заштиту, развој и унапређење природних вредности, и њиховог мудрог и одрживог коришћења; обављање стручних и аналитичких послова у домену заштите природних ресурса и биодиверзитета АП Војводине; доношење акта о стављању природног добра под заштиту, у складу са законом којим се уређује заштита природе; доношење планова и програма управљања природним ресурсима и добрима у складу са стратешким документима; давање сагласности на планове, програме и друга акта којима се уређују питања везана за заштиту и коришћење природних вредности; давање сагласности на програме унапређивања рибарства на рибарским подручјима на територији АП Војводине и уступање на коришћење рибарских подручја, као и други послови у области управљања риблим фондом у риболовним водама; праћење међурегионалних и националних пројеката; вођење регистра и подржавање рада невладиних организација из области заштите животне средине; подржавање едукативних програма; успостављање и реализовање сарадње на међурегионалном нивоу; учествовање у пројектима у области заштите животне средине на међурегионалном нивоу; праћење прописа из области заштите животне средине и студијско-аналитички послови из делокруга Сектора.

2.2.3. Градска управа Зрењанин

Одлуком о Градској управи града Зрењанина ("Службени лист Града Зрењанина", бр.28/12) образује се Градска управа града Зрењанина као јединствени орган, уређује се њена организација и рад као и друга питања од значаја за обављање послова из надлежности града Зрењанина.

Градска управа образује се за вршење послова локалне самоуправе утврђених Уставом, Законом, Статутом и другим прописима. Градска управа, поред послова из става 1. овог члана, врши и поверене надлежности Републике Србије.

Градска управа:

1. припрема нацрте прописа и других аката које доноси Скупштина града, Градоначелник и Градско веће,
2. извршава одлуке и друге акте Скупштине града, Градоначелника и Градског већа,

3. решава у управном поступку у првом степену о правима и дужностима грађана, предузећа, установа и других организација у управним стварима из надлежности Града,
4. обавља послове управног надзора над извршавањем прописа и других општих аката Скупштине града,
5. извршава законе и друге прописе чије је извршавање поверено Граду,
6. обавља стручне и друге послове које утврди Скупштина града, Градоначелник и Градско веће,
7. доставља извештај о свом раду Скупштини града, Градоначелнику и Градском већу,
8. обавља и друге послове утврђене законом, Статутом, одлукама Скупштине града и другим актима.

Одељење за урбанизам обавља послове који се односе на урбанизам и просторно планирање, грађевинске послове, комуналне послове, нормативне послове, послове заштите животне средине, стручне послове на изради Програма за припрему и израду просторних и урбанистичких планова, предлагање Одлуке о доношењу просторних и урбанистичких планова, спровођење стручне контроле и јавног увида у поступку доношења просторних и урбанистичких планова. Одељење за послове урбанизма даје мишљење на идејне пројекте, потврђује урбанистичке пројекте парцелације (препарцелација), спроводи поступак легализације бесправно изграђених, односно реконструисаних објеката, издаје актове о урбанистичким условима, односно изводе из планова, издаје одобрења за изградњу, потврде о пријави радова, обезбеђује технички преглед, издаје одобрење за употребу објеката, уређује јавне површине путем одговарајућег планског документа (предлаже мере за уређење и одржавање зелених површина, дечијих игралишта...), припрема и израђује планска документа за постављање привремених објеката и на основу тога издаје одобрење за постављање истих и сличних објеката при заузимању јавне површине. Одељење за послове урбанизма обавља послове израде предлога прописа, односно нормативног регулисања одређених односа у области урбанизма, саобраћаја и заштите животне средине.

Одсек за заштиту животне средине израђује планове и програме утрошка финансијских средстава из буџетског фонда за заштиту животне средине, спроводи поступке процене утицаја и издавање сагласности на студију о процени утицаја и стратешку процену утицаја планова на животну средину, издаје интегрисане дозволе, стара се о заштићеним природним добрима, обавља послове управљања отпадом, хемикалијама и енергетске ефикасности, послове заштите природних реткости и мониторинга животне средине, сузбијање и контролу популације зооноза, пошумљавање и озелењавање, израду пројектно техничке документације из области заштите животне средине и др.

3. ЗАШТИЋЕНА ПОДРУЧЈА НА ТЕРИТОРИЈИ ГРАДА ЗРЕЊАНИНА

Биодиверзитет (биолошка разноврсност) подразумева свеукупност гена, врста и екосистема на Земљи, односно обухвата укупну различитост и варирање гена и свих врста микро организама, гљива, биљака и животиња као и сву разноликост еко система у којима су жива бића активни носиоци процеса. Термин биодиверзитет, односно биолошка разноврсност, постао је саставна компонента екологије и заштите живот не средине, пре више од четврт века. Њиме је у широ ком смислу обухваћена

проблематика очувања и коришћења биолошких ресурса на планети Земљи. Да нас, овај термин је опште прихваћен у науци, пракси и свако дневном животу, а сама заштита биодиверзитета је у последњих неколико деценија доживела изузетан напредак.

Графикон 1- Преглед заштићених подручја на територији града Зрењанина 2009-2015

Графикон 2 – Процентуално учешће заштићених подручја у укупној површини територије града Зрењанина, пројекција за 2015 годину.

Подручје града Зрењанина је најгушће речно чвориште у Европи, где у кругу од 30 километара од центра града, протичу међународни водотоци – реке Бегеј, Тиса, Тамиш, Дунав и каналски систем ДТД. Због тога, врло често се Град Зрењанин назива градом на води. Та чињеница у великој мери утиче на тип, врсте и обим биолошке разноврсности Зрењанина, важном еколошком коридору који омогућава кретање јединки популација и проток гена између заштићених подручја и еколошки значајних подручја од једног локалитета до другог и који чини део еколошке мреже и еколошки значајном подручју који је значајан за очување врста, одређених типова станишта и станишта одређених врста од значаја за Републику Србију, у складу са општеприхваћеним правилима међународног права и потврђеним међународним уговорима.

3.1 Царска бара

Специјални резерват природе “Царска бара” налази се у Средњем Банату, југозападно од Зрењанина, у међуречју Тисе и Бегеја. Има облик латиничног слова „S“, благо извијеног у правцу југозапад-североисток. Резерват се простире на алувијалној равни између Тисе и Бегеја, а у катастарским општинама Лукино село, Перлез, Бело Блато и Стајићево и Книћанин између 20°21’55’’ и 20°26’20’’ источне географске дужине и 45°13’15’’ и 45°17’10’’ северне географске ширине. Надморска висина резервата износи од 73 m до 78 m.

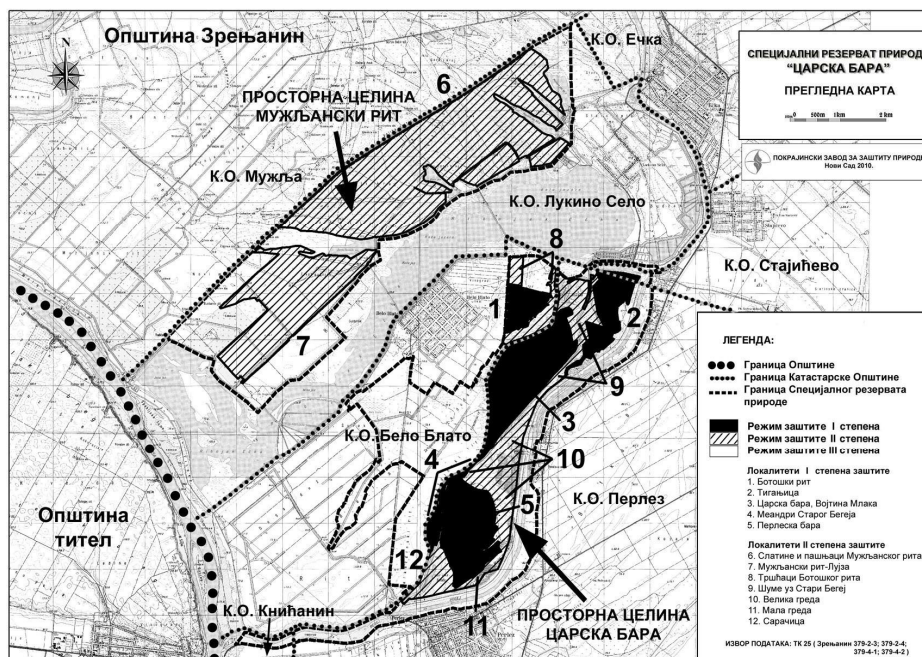

Слика 5: Царска бара

Специјални резерват природе “Царска бара” представља остатак некадашњег плавног подручја дуж доњег тока реке Бегеј, очуваних и разноврсних орографских и хидрографских ритских облика и представља комплекс мозаичних барско-мочварних, шумских, ливадских, степских и слатинских екосистема са разноврсним и богатим живим светом и стаништем многих ендема, субендема, реликата биљних и животињских врста панонског простора.

Природне вредности Специјалног резервата природе “Стари Бегеј-Царска бара” високо су оцењене због постојања око 250 врста риба (од којих се свих осам европских врста чапљи гнезде на овом простору), 24 врста риба, као и сисара ретких за ово подручје (видра, текуница, шумска-мрка волухарица, дивља мачка идр.), а од посебног значаја су и рибњачка језера која се налазе у заштитној зони природног добра.

Прва заштита овог подручја проглашена је 1955. године, на подручју тзв. “Војтина Млака” због својих изузетних природних лепота на основу закона о заштити споменика културе и природних реткости (Сл.гласник НР Србије бр.56/56 год.)Посебна заштита подручју Старог Бегеја и Царске баре, као предела изворне и незнатно измењене природе, које карактерише спонтан развој биљних и животињских заједница од нарочитог еколошког, научног, васпитног, образовног, туристичког и другог значаја, постигла се Одлуком Скупштине општине Зрењанин о проглашењу Регионалног Парка “Стари Бегеј” и Строго природног Резервата “Царска бара”, 1986. године (Међуопштински службени лист Зрењанин бр. 17/86). Чланом 12. цитиране Одлуке ова природна добра поверена су на управљање Рибарском Газдинству “Ечка”у саставу ИПК “Серво Михал” Зрењанин ООУР “Ловство” Лукино Село. Истом одредбом утврђене су обавезе управљача. Као подручје изузетне природне вредности “Царска бара” је 1965. године евидентирана као мочвара од међународног значаја. Данашњи статус Специјални резерват природе “Царска бара” добија 1994. године, на предлог Завода за заштиту природе Србије према новим интенцијама и међународно прихваћеним принципима заштите природе, утврђује се површина од 4.726 ha резервата. У оквиру резервата присутан је тростепени режим заштите и то:

Мапа 1: Царска бара

1. Режим првог степена заштите: Ботошки рит, Тигањица, Царска бара Војтина млака, Меандри Старог Бегаја, Перлеска бара (670 хектара или 14,18% површине резервата)
2. Режим другог степена заштите: Слатине и пашњаци мужљанског рита, Мужљански рит-Лујза, Тршћаци Ботошког рита, Шуме уз Стари Бегај, Велика греда, Мала греда, Сарачица (1910 хектара или 40,41% површине резервата)
3. Режим трећег степена заштите: остало (2146 хектара или 45,41 % површине резервата)

Према класификацији Међународне уније за заштиту природе (IUCN) потпада у IV категорију – Подручја управљања стаништима и врстама (Habitat and species IV management area).

Према Рамсарској Конвенцији о воденим стаништима од међународног значаја за водену пернату дивљач на Конференцији одржаној у Швајцарској, 1990. године Царска бара је предложена да се уврсти у Списак мочвара од међународног значаја, а на основу потенцијалне листе Међународног савета за заштиту птица (ICBP Shadow List of European and North African wetlands of International Importance).

Марта 1996. године Специјални Резерват Природе “Царска Бара” се као мочварно подручје изузетних природних вредности уписује на листу Рамсарских подручја, односно влажних земљишта од међународног значаја према Рамсарској Конвенцији (“Wetlands of International Importance”).

Специјални резерват природе “Царска бара” дефинисан је и као ИБА подручје, односно као међународно значајно подручје за птице (Important Bird Areas) са површином од 11.570 ha. Уредба о проглашењу Специјалног резервата природе

“Царска бара” објављена је у “Службеном гласнику РС” број 46/2011 од 24.06.2011. Стараоц над СРП „Царска бара“ је Рибарско газдинство „Ечка“.

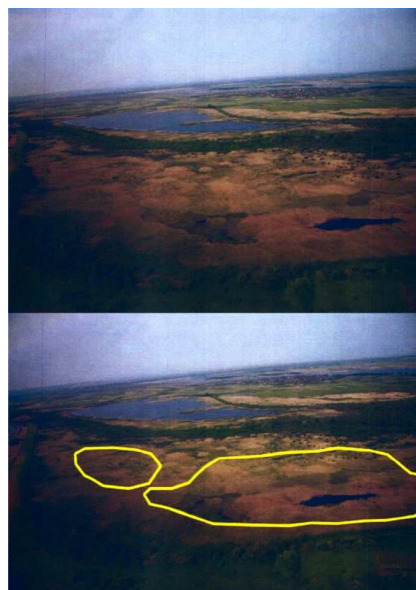
Стање у којем се СРП Царска бара тренутно налази је забрињавајуће. Стари Бегеј, који пролази средином овог комплекса је служио као одводно-доводни канал за снабдевање Тигањице, Перлеске и Царске баре водом. Његовим замуљивањем, насталим услед испуштања засићене воде и муља из језера Рибарског газдинства „Ечка“ (Бело и Коча језеро) у Стари Бегеј и то у последњих 20 година, током јесење–зимског периода излова рибе, дошло је до замуљивања Старог Бегеја до те мере да је на почетном делу било неопходно извршити рефулацију, која је потпуно пореметила старе обале Бегеја и од њих начинила ругло у заштићеном подручју.

Оваква ситуација је довела до ишчезавања неколико десетина врста птица гнездарица са овог подручја, десетковања броја гнезда у колонији чапљи која је до пре петнаестак година била највећа на Балкану, престанак задржавања доброг дела селица (нарочито из породице шљукарица) и престанак гнежђења читавог низа за воду везаних врста птица из различитих породица.

Царска Бара
(април 2013)

Тигањица
(април 2013)

Слика 6: Сукцесија Царске баре

3.2 Окањ бара

Окањ бара налази се у средњем Банату, непосредно уз леву обалу реке Тисе, односно, северозападно од Зрењанина, у близини насељеног места Елемир. Подручје Окањ баре, затим баре Црвенка и Чикош, делови атара села Елемир, Тараш, Кумане и Меленци, проглашавају се заштићеним подручјем изузетног значаја, односно прве категорије као Специјални резерват природе под називом „Окањ бара“.

Обухвата комплекс ливадско-степске вегетације, слатина и заслањених бара разлицитог интензитета. Представља једну од три најрепрезентативније и најатрактивније очуване баре на слатинама Војводине и специфична је по јединственим панонским екосистемима. Сматра се да је едно од најзначајнијих сланих језера Европе са 28 регистрованих биљних и животињских врста од међународног значаја. Окањ бара представља фосилни меандар реке Тисе која заједно са језером Русанда и Сланом коповом чини јединствена очувана слатинска подручја у Банату. Окањ бара има укупну површину од око 1,5 km², а просечна дубина износи око 1,5 метара. Укупно је на овом простору забележено 184 врста птица, од чега седам врста се налази на Светској Црвеној Листи угрожених врста. Основни фактори угрожавања Окањ баре су бројни антропогени утицаји: развој пољопривреде, сточарство, манипулисање водним режимом, урбанизација, одлагање чврстог отпада, индустрија, саобраћај, итд. Услед ових активности долази до полагањог губљења природних вредности, што је условљено низом природних и антропогених фактора и процеса који трају током читавог 20. века. Разлог су поремећај водног режима, еутрофизација, сукцесија екосистема, засипање наносима, привредна делатност, недостатак адекватних мера управљања простором, итд. Као резултат овако бројних негативних утицаја на ово рањиво и врстама богато подручје, Окањ бара са околним простором је предложена за специјални резерват природе. Развој пољопривреде, нарочито све веће коришћење хемијских средстава, одлагање отпада, саобраћај, неконтролисани лов, разграната каналска мрежа и многобројни други фактори, годинама угрожавају природне вредности Окањ баре.

Слика 7: Окањ бара

Специјални резерват природе „Окањ“ простире се на територији града Зрењанина и општине Нови Бечеј, на укупној површини од 5.480 хектара, и већи је од Резервата „Царска бара“ код Белог Блата за 1.000 хектара. Уз само подручје Окања успостављена је и заштитна зона од 4.134 хектара. У овом подручју, које је једно од три слана у Војводини, живи шестина укупне популације вилин коњица у Србији, две врсте строго заштићених инсеката, осам врста водоземаца и шест врста гмизаваца. Најзначајнија је, ипак, фауна птица са 186 врста, од којих је седам на светској црвеној листи. У Окањ бари расте Шванцербергова боквица, која је на европској црвеној листи биљних врста. Уредба о проглашењу објављена је у “Службеном гласнику РС” број 39 од 30.4. 2013. године. Стараоц над СРП „Окањ бара“ је Друштво за заштиту животне средине „Окањ“ из Елемира.

3.3 Бара Русанда

Подручје Русанде је још од изградње првобитног купалишта на сплавовима (1866. Године) било чувено као бањско лечилиште. И данас је овај простор једино активно бањско лечилиште у Банату, захваљујући постојању Специјалне болнице за рехабилитацију „Русанда“ која је смештена на северној обали језера. Бањски комплекс уоквирен је и уклопљен у парк значајне хортикуларне вредности који представља једину шумолику површину у Средњем Банату, због чега је веома значајна као место гнезђења и миграторна станица птица. Бања има лечилишну традицију засновану на коришћењу лековитих својстава минералног пелоида (седимента) из језера Русанда, у комбинацији са термонимералном водом. Функционисање болнице у потпуности је ослоњено на коришћење ових природних ресурса. Како се пелоид, искориштен од стране Специјалне болнице, поново враћа у језеро, начин функционисања ове институције је одржив и одговара функцијама заштићеног подручја, а такође има и значајну функцију одрживог развоја локалне заједнице.

Слика 8: Бара Русанда

Значај и еколошке функције овог подручја су многобројне. То је један од само неколико преосталих локалитета са веома добро израженом комбинацијом предеоних елемената: заслањеног језера и припадајуће халофитске вегетације, окруженог мозаиком очуваних и делимично очуваних ливадско – степских, мочварних и пољопривредних станишта у Србији, који садржи веома велико богатство биљног и животињског света специфичног за панонска слана језера.

Простор Русанде има и значајну коридорску функцију, обеубеђујући физичку везу између сланих језера и заслањених ливадских станишта суседних подручја која спаја (Слано копово на северу и Окањ на југу), формирајући тако средиште слатинско-степског коридора у Банатском потисју. Он се наставља на потиски коридор станишта идентичних особина који се пружа кроз источну Мађарску и препознат је као један од Паневропских еколошких коридора.

Прве идеје о заштити овог и суседних заслањених језера, као решењу за очување јединственог биодиверзитета, потичу још из периода пре више од 30 година, да би се од 1998 године, подручје нашло на листи подручја од националног значаја за очување фауне птица. Национални значај овог подручја за очување биодиверзитета ни данас није мањи. Као еколошки значајно подручје представља део еколошке мреже Републике Србије, на основу Уредбе о еколошкој мрежи („Сл.гласник РС“, бр 102/2010).

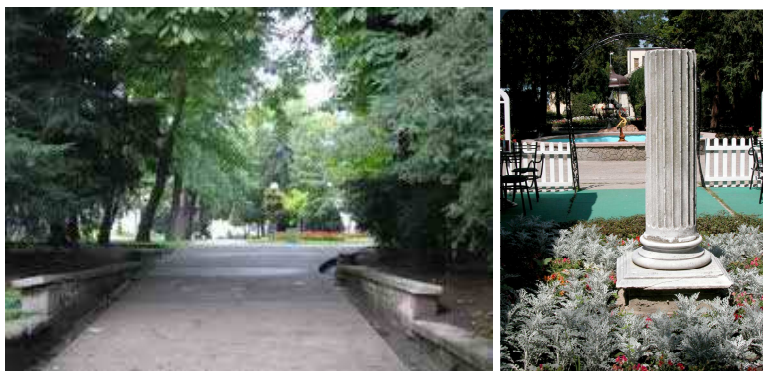
Простор Русанде се, као подручје од изузетног међународног значаја, од 2009. године налази на листи међународно значајних подручја за птице, заједно са Окањ баром, Коначно, као резултат припремног рада на идентификацији потенцијалних подручја посебне заштите за врсте птица и миграторне врсте, подручје Русанде (и Окањ баре) идентификовано је као једно од прелиминарних SPA (Special Protected Areas) подручја са укупно 31 номинованом врстом: 17 миграторних и 14 са Анекса I Директиве о заштити дивљих врста на основу које се ова подручја и одређују.

Мапа 2: Бара Русанда

3.4 Жупанијски парк

Жупанијски парк у Зрењанину стављен је под заштиту као споменик природе под именом "Жупанијски парк у Зрењанину" и сврстава се у значајно природно добро, односно природно добро III категорије. Споменик природе "Жупанијски парк у Зрењанину" ставља се под заштиту ради очувања аутентичности стилски обликованог простора, богатства дендрофлоре и вртно-архитектонских елемената.

Слика 9: Жупанијски парк

Пројектован је у мешовитом стилу насталом комбиновањем елемената француског (класичног) и енглеског (пејзажног) стила и типичан је за време у којем је настао. Иако мали по површини, у њему се налазе стара стабла великих димензија и високих естетских одлика као што су: вредни стари примерци тисе (*Taxus Baccata* L.), црног бора (*Pinus nigra* Arn.), јаворолисног платана (*Platanus acerifolia* Wild.), ситнолисне липе (*Tilia cordata* Mill.), пауловније (*Paulownia tomentosa* Steud.), и др. Споменик природе "Жупанијски парк у Зрењанину" налази се на територији града Зрењанина, КО Зрењанин I, на делу кат. парц. број 4837/1. Укупна површина заштићеног природног добра Споменика природе "Жупанијски парк у Зрењанину" износи 1 ха 13 ари, у државној својини. На подручју Споменика природе "Жупанијски парк у Зрењанину" установљава се режим заштите другог степена. Стараоц над Жупанијским парком у Зрењанину је ЈКП „Чистоћа и зеленило“ Зрењанин

3.5 Бели дуд у Белом Блату

Стабло белог дуда (*Morus alba* L.) у Белом Блату као споменик природе под именом "Бели дуд у Белом Блату" сврстава се у значајно природно добро, односно природно добро III категорије.

Стабло "Белог дуда у Белом Блату" стављено је под заштиту ради очувања вредног примерка ове врсте, стогодишње старости и импозантних дендрометријских карактеристика. Споменик природе "Бели дуд у Белом Блату" налази се у насељу Бело Блато, у улици Иве Лоле Рибара испред куће број 17 на подручју града Зрењанина, на деловима кат. парц. бр. 252 и 178 КО Бело Блато, површине 78,50 m². Границу Споменика природе "Бели дуд у Белом Блату" чини пројекција крошње дуда на земљу чији је пречник 10,00м, при чему је центар замишљеног круга његово дебло. Заштитну зону представља прстен у ширини од 5,00м рачунајући од границе споменика природе површине 235,50 m². Дендометријске карактеристике Споменика природе "Бели дуд у Белом Блату" су:

1. Висина стабла 9,00 м
2. Висина дебла до првих грана 2,45 м
3. Обим дебла 475 cm
4. Пречник крошње 16,00 м
5. Старост се процењује на 120 год.

За Споменик природе "Бели дуд у Белом Блату" установљен је режим заштите III степена. Стараоц над Белим дудом у Белом Блату је ЈКП „Чистоћа и зеленило“ Зрењанин

Слика 10: Бели дуд у Белом Блату

3.6 Храст лужњак

Стабло храста лужњака (*Quercus robur* L.) у Зрењанину као Споменик природе под именом "Храст лужњак у Зрењанину" се сврстава у значајно, природно добро III категорије.

Стабло храста лужњака стављено је под заштиту ради очувања једног од ретко вредних појединачних примерака ове врсте на подручју средњег Баната.

Оно је велике старости и димензија, витално, високо декоративно, са необично формираном крошњом која је симетрична, обрнуто јајастог облика, јаче развијена у вршним него у доњим деловима. Споменик природе "Храст лужњак у Зрењанину" налази се на подручју града Зрењанина, КО Зрењанин I, на кат. парц. бр. 5689, 5683 и 5690 (на којој се налази стабло), на дворишном делу куће у улици Чарнојевићева број 33, површине 200,96 m², које је у приватној својини. Границу Споменика природе "Храст лужњак у Зрењанину" чини пројекција крошња храста на земљу чији је пречник 16,00м, при чему је центар замишљеног круга његово дебло.

Дендометријске карактеристике Споменика природе "Храст лужњак у Зрењанину" су:

1.	Висина стабла	21,00 м
2.	Висина дебла до првих грана	3,00 м
3.	Обим дебла на прсној висини	3,30 м

4. Пречник крошње 16,00 м
5. Старост се процењује на 120 год.

За Споменик природе "Храст лужњак у Зрењанину" установљава се режим заштите III степена. Стараоц над Храстом лужњаком у Зрењанину је ЈКП „Чистоћа и зеленило“ Зрењанин.

3.7 Подручја у поступку проглашења заштите

3.7.1 Ритови доњег потисја

Специјални резерват природе „Ритови доњег Потисја“ обухвата осам старих меандара и појас плавних шума у форланду Тисе које се налазе на простору између Парка природе „Стара Тиса“ код Бисерног острва и Специјалног резервата природе „Тителски брег“. Смештене су са леве и десне стране данашњег тока ове међународне реке и повезани континуираним у великој мери очуваним шумским комплексом.

Основне карактеристике СРП „Ритови доњег Потисја“ су:

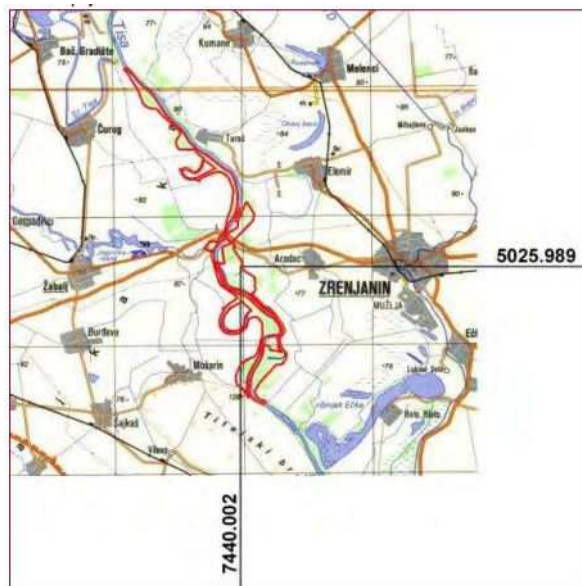
- Очуваност и разноврсност изворних орографских и хидрографских облика ритова као што су: меандри, плиће и дубље депресије и баре у плавном делу Тисе
- Очуваност екосистемске разноврсности карактеристичне за плавна подручја великих равничарских река: ритске шуме беле врбе и тополе, затим влажне ливаде, заједнице пршљеница, кроцања и таласиња, воденог орашка, високе зуке и др.
- Очуваност и репрезентативност изворних биљних заједница ритова: старе шуме беле врбе, црне и беле тополе
- Овде је забележено 17 биљних заједница и као 22 типа станишта приоритетна за заштиту (Правилник о критеријумима за издвајања типова станишта, о типовима станишта, осетљивим, угроженим, ретким и за заштиту приоритетним типовима станишта и о мерама заштите за њихово очување („Службени гласник РС“, 35/10)
- Флористичко богатство резервата представља 203 таксона виших биљака. Највредније са аспекта заштите су жути локвањ, трава против глиста, бели локвањ, врањемил, језичасти љутић и водена папрат
- Фауна бескичмењака у будућем резервату је веома богата. Водена и мочварна станишта представљају погодна места за развој и опстанак водених бескичмењака, од који су најважније: тиски цвет, вилин коњиц, мрав, панонски преливац и мрки многобојац
- Разноврсност риба се огледа у 36 врста. Са аспекта заштите фауне риба, међу најважније врсте спадају строго заштићене врсте златни караш,

гавчица, лињак и чиков. Мртваје су изузетно значајне као природна плодишта и станишта риба

- На овом подручју забележено је 10 врста из класе водоземаца, од којих је 7 строго заштићено: велики мрмољак, мали мрмољак, црвенотрби мукач, обична крастача, зелена крастача, гатаљинка, обична чешњарка и 7 врста из класе гмизаваца, од којих је 4 врсте строго заштићено: барска корњача, белоушка, рибарица, степски гуштер
- Мртваје доњег Потисја су хранидбена база рода и чапљи, територија орла белорепана, станиште шумских врста птица, међу којима се истичу мали детлић и сиви вољих
- Водена и околна сувља станишта насељавају ретке врсте сисара, међу којима се издваја видра – строго заштићена врста

Укупна површина СРП „Ритови доњег Потисја“ износи 3010 ха 66 а 63 м², од чега је у режиму заштите другог степена 954 ха 91 а 61 м², а у трећем степену заштите 2055 ха 75 а 02 м². Површина заштитне зоне је 4165,39 ха, од чега се на подручју града Зрењанина налази 1538,3 ха.

Према структури власништва, од укупне површине заштићеног природног добра, површина у државном власништву 2873,08 ха (95,43%), у друштвеном 4,30 ха (0,14%), а у приватном власништву 133,29 ха (4,43%).

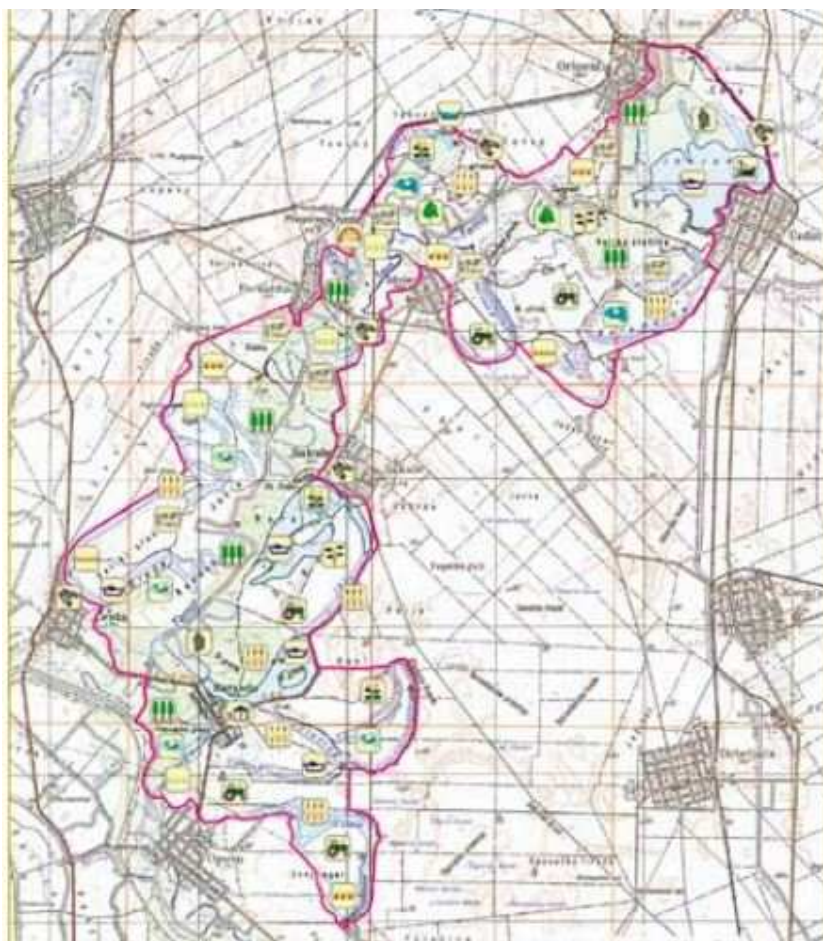
Мапа 3: Ритови доњег Потисја

3.7.2 Парк природе „Потамишје“

Целокупно пројектно подручје је на националном нивоу проглашено “еколошки значајним подручјем” у оквиру националне еколошке мреже (Уредба о еколошкој мрежи, „Сл. гласник РС“, бр. 102/2010). На основу ове уредбе, Тамиш је класификован

и као међународни еколошки коридор. Статус дела еколошке мреже прописује основне забране коришћења природних ресурса како би се очували предели и врсте. Просторни план Републике Србије предвиђа успостављање заштићеног подручја прелиминарно названог „Потамишје“, као и стицање међународног статуса уписом на Рамсарску листу до 2014. (Закон о Просторном плану Републике Србије од 2010. до 2020). Подручје је регистровано и као подручје планирано за заштиту у Регионалном просторном плану Аутономне Покрајине Војводине („Сл. лист АПВ“, бр. 22/2011). Значајно је и то што су сви остали просторни планови општина и градова следили регионалне и националне принципе планирања и предвидели исти статус за ово подручје.

Готово цело подручје је у склопу европски значајног подручја за птице (Important Bird Area - IBA) Централно Потамишје, површине од 14.507 ха (Пузовић ет ал. 2009), а квалификовано је на основу испуњавања критеријума партнерства са BirdLife International. Критеријуми за прелиминарну идентификацију потенцијалних подручја за очување врста птица и миграторних врста (СПА) у Србији су развијени на основу IBA С критеријума. Овај метод је већ био коришћен у неким од земаља Европске уније како би се задовољио Члан 4. Директиве о заштити дивљих птица.

Мапа 4: ПП Потамишје

На подручју се тренутно спроводе активности Покрајинског Завода за заштиту животне средине, усмерене на валоризацију Потамишја, као део активности на изradi

студије заштите. Завршетак студије и проглашење заштићеног подручја очекује се крајем 2014. године .

4. ПРИКАЗ ДОСАДАШЊИХ АКТИВНОСТИ ГРАДА У ВЕЗИ ОЧУВАЊА БИОДИВЕРЗИТЕТА

4.1 Документациона основа

Локални еколошки акциони план општине Зрењанин је усвојен на седници Скупштине општине Зрењанин 2003. године. У том документу, као проблем је поред осталих, препозната угроженост биодиверзитета у подручјима од посебног значаја са територије општине Зрењанин, а као задатак је дефинисано активно учешће локалне власти у заштити предела од посебног значаја са аспекта биолошке разноврсности и стриктно спровођење програма коришћења и заштите од стране лица или организације (стараоца) којем је подручје дато на коришћење. Као показатељ оствареног циља, наводи се сачуван и обновљен биљни и животињски фонд на подручјима од посебног значаја.

У оквиру SWOT анализе и дефинисања јаких страна, наведена је заинтересованост општине за очување предела од значаја са аспекта биодиверзитета, постојање стручног кадра за надзор и контролу, широка јавна подршка и постојање не-владиних организација које се баве заштитом биодиверзитета. Код дефинисања слабости, наведено је недовољно улагање финансијских средстава на локалном нивоу за очување биолошке разноврсности, недовољан број, не опремљеност и не одговорно понашање чуварских служби на поменутих пределима, криволов и рибокрађа, смањење па чак и нестајање појединих биљних и животињских врста, повремени не адекватан хидролошки режим што проузрокује замуљивање и нарушавање водоснабдевање резервата, низак степен комуникације и сарадње између стараоца и локалног становништва око заштите ових предела, повремено предимензиониран туристички промет, повремено не адекватна употреба моторних летилица. Код дефинисања могућности, наведена је заинтересованост покрајинских и републичких органа за заштиту природних богатстава, значај специјалног резервата природе “Стари Бегеј – Царска бара” у светским оквирима (УНЕСКО), решења у новом Закону о систему заштите животне средине и могућност заштите природних богатстава, заинтересованост регионалних, европских и светских форума и фондова за финансирање пројеката. Као опасности наводи се уплив отпадних вода из индустрије (Тиса, Бегеј), неповољни климатски и метеоролошки услови (посебно суше), ширење индустријских капацитета без вођења рачуна о значају ових предела.

Стратегија одрживог развоја општине Зрењанин је усвојена на седници скупштине општине Зрењанин децембра 2005. године. Она у одељку дефинисања стратешких циљева у области заштите животне средине препознаје заштиту и коришћење природних ресурса у складу са принципима одрживог развоја, у оквиру активности и мера предвиђа заштиту подручја од значаја за ширу популацију и биодиверзитет а у Акционом плану за период 2006-2008, преузима решења дефинисана ЛЕАП-ом из 2003.године.

4.2 Иницијатива за измену Уредбе Владе Републике Србије из 2006. године

Иницијатива за измену Уредбе Владе Републике Србије о дефинисању старатеља над Специјалним резерватом природе «Стари Бегеј – Царска бара» број 020-3-225/06-П-04-01 је упућена Министарству науке и заштите животне средине, Управи за заштиту животне средине, 03.05.2006. године. У закључку дописа се наводи да општина Зрењанин сматра да организација којој би се изменом Уредбе поверило старање над СРП «Стари Бегеј – Царска бара» треба да буде значајан фактор у реализацији развоја целокупног подручја и способна да привуче стране инвеститоре на улагања. У том смислу старалац мора и структурно и кадровски бити оспособљен, а изабрана фирма треба да буде од угледа са изразито високим менаџерским способностима која ће координирати рад са осталим субјектима.

Општина Зрењанин је мишљења да фирма са приватним капиталом није атрактивна за стране и домаће улагаче (садашњи старалац), те је из свих наведених разлога општина Зрењанин заинтересована да у циљу успешне реализације планова помогне успостављање и рад новог стараоца од кога се очекује значајна улога у реализацији свих горе наведених планова.

Општина Зрењанин сматра да изменом Уредбе Владе Републике Србије, старање над СРП «Стари Бегеј – Царска бара» треба поверити Туристичкој организацији општине Зрењанин која је кадровски и организационо оспособљена за реализацију наведених пројеката и која би се, уколико постоји потреба, додатно кадровски ојачала и оспособила за квалитетно управљање и улогу носиоца свих кључних активности у реализацији наведених планова. Разлози за овакво могуће одређење налазе се у чињеници да је наведена Туристичка организација и у досадашњем периоду дала значајан допринос афирмацији зрењанинске општине и имала значајну улогу у реализацији туристичких и привредних активности па и самој афирмацији СРП «Стари бегеј – Царска бара» и била носилац великог броја крупних пројеката и манифестација.

Посебно је наведено да би општина Зрењанин, као оснивач Туристичке организације општине Зрењанин, у општинском буџету пројектовала респектабилна финансијска средства за реализацију наведених активности и вршила надзор над трошењем истих.

Друштвени значај и циљ свих наведених активности које се планирају на подручју зрењанинске општине са аспекта одрживог развоја треба да допринесу очувању и развоју природних, културно–историјских вредности и подстакну и ојачају друштвени и економски развој. За успешну реализацију ове идеје и наведених планова, неопходна је снажна подршка локалне самоуправе и виших органа власти, међународних фондова и невладиних удружења и организација из фондова намењених искључиво непрофитним органима и њиховим инвестицијама, што захтева и одређене структурне и суштинске промене када је у питању старање над СРП «Стари Бегеј – Царска бара», најатрактивнијем делу овог подручја, који треба да представља замајац целокупног развоја. Форсирање развоја туризма је и кључна тачка дугорочног регионалног развоја Баната, дефинисана „Интегративним планом социо – економског развоја Баната“ усвојеним од стране Извршног већа АП Војводине са намером да се боље искористе локални природни, културни и историјски ресурси. Такође, ова активност је предвиђена и Стратегијом одрживог развоја општине Зрењанин.

4.3 Учествовање на конкурс Министарства просторног планирања и заштите животне средине из 2010. године

Министарство просторног планирања и заштите животне средине је у листу „Политика“, 04.11.2010. године, расписало јавни конкурс за избор управљача заштићених подручја у поступку проглашења, на основу члана 67. став 4. Закона о заштити природе („Службени гласник РС“ бр 36/09). Конкурс је трајао 15 дана, а град Зрењанин је своју пријаву на конкурс послао 18.11.2010. године. Концептуално, предвиђа се оснивање Јавног предузећа „Резервати Природе Зрењанина“ које би спроводило активности на основу принципа активне заштите, дугорочног планирања управљања, унапређења и функционалног оспособљавања подручја.

У Закључку пријаве се наводи да у Закону о заштити природе, члан 67. став 3. наводи се да „управљач може бити правно лице, а у изузетним случајевима предузетник и физичко лице“. Град Зрењанин сматра да статус „изузетног случаја“ у смислу садашњег Управљача треба бити измењен, јер је у претходном периоду дошло до драстичних погоршања стања биотопа и биоценозе Специјалног резервата природе, на шта указују бројна истраживања.

Град Зрењанин, посматрајући расположивост ресурса и могућностима којима располаже, сматра да је у великој институционалној, финансијској и стручној предности у односу на капацитете досадашњег Управљача, те сматрамо да је више него оправдано доношење одлуке о поверавању управљања над Специјалним резерватом природе „Царска бара“ граду Зрењанину и његовим институцијама.

Крајњи задатак управљања Специјалним резерватом природе „Царска бара“ мора бити како еколошка, тако и социјална и економска одрживост целокупног подручја. Да би се то и остварило у пракси неопходно је спроводити активне мере заштите свих природних и културних вредности, промовисати и развијати одрживе облике туризма и унапредити сарадњу укључењем свих локалних заједница у даљи развој Резервата кроз промоцију туризма, органске пољопривредне производње и занатских делатности у служби израде туристичких сувенира и очувања културних карактеристика становништва на овом подручју.

Међутим, под врло чудним околностима, само 4 дана након завршетка јавног конкурса, мења се Закон о заштити природе, између осталог и у делу поверавања старатељства над заштићеним природним добром које се више не врши путем јавног конкурса, већ актом о проглашењу.

Јуна 2011. године, град Зрењанин бива посредно обавештен да је Влада Републике Србије Уредбом поверила старање над СРП „Царска бара“ Рибарском газдинству „Ечка“.

5. ПРИКАЗ ДОСАДАШЊЕГ НАЧИНА УПРАВЉАЊА СПОМЕНИЦИМА ПРИРОДЕ НА ТЕРИТОРИЈИ ГРАДА ЗРЕЊАНИНА

5.1 Споменик природе „Жупанијски парк у Зрењанину“

Одлука о заштити споменика природе "Жупанијски парк у Зрењанину" објављена је у "Службеном листу општине Зрењанин", број: 09/11 од 02.06.2011. На подручју Споменика природе "Жупанијски парк у Зрењанину" установљава се режим заштите другог степена.

На подручју Споменика природе "Жупанијски парк у Зрењанину":

1.Забрањено је:

- мењати намену парковске површине,
- предузимати радове који би могли угрозити концепцију и стил парка, сађеног биљног фонда, вртно-архитектонских елемената и представника фауне (птице певачице и др.),
- неплански сећи, уклањати и оштећивати парковско биље (ломљење, кидање, вађење, брање и уништавање биљака),
- кретање, заустављање и паркирање моторних возила унутар граница заштићеног добра,
- извођење грађевинских и земљаних радова осим предвиђених пројектом обнове Парка и годишњим програмом уређења,
- превођење ваздушних електро и телефонских водова преко заштићеног простора,
- бацање и депоновање смећа и свих других врста отпадних материја,
- паљење ватре на парковској површини.

2.Дозвољено је:

- коришћење Парка за миран одмор посетилаца,
- коришћење Парка у едукативне сврхе,
- обављање научно-истраживачких, образовних, информативно-пропагандних и других активности које не угрожавају природно добро,
- обнова Парка и постојећих грађевинских објеката у Парку у складу са пројектно-техничком документацијом,
- редовне и повремене мере одржавања Парка у складу с правилима хортикултурног уређења као што су: стално праћење стања биљног фонда Парка и заштита биљака од болести и штеточина, уклањање сувих грана, самониклог подраста инвазивних врста и корова, праћење квалитета земљишта и регулисање оптималног садржаја минералних и органских материја у земљишту, као и фолијарно прихрањивање биљака, обликовање шимшира, садња сезонског цвећа, сакупљање лишћа у јесен, кошење травњака, заливање, одржавање стаза, санитарна сеча сувих стабала, примена дрвне хирургије код вредних старих стабала уколико буду оштећена ветроломом, снеголомом или на други начин, санација и измена дотрајалих делова вртно-архитектонских елемената и слично.

Заштита и развој Споменика природе "Жупанијски парк у Зрењанину" спроводи се према Плану управљања (у даљем тексту: План). План из става 1. овог члана садржи следеће:

1. приказ главних природних и створених вредности, као и природних ресурса;

2. оцену стања животне средине ;
3. преглед конкретних активности, делатности и процеса који представљају фактор угрожавања;
4. дугорочне циљеве заштите, очувања и унапређења и одрживог развоја;
5. анализу и оцену услова за остваривање тих циљева;
6. приоритетне активности и мере на заштити, одржавању, праћењу стања и унапређењу природних и створених вредности;
7. приоритетне задатке научноистраживачког и образовног рада;
8. планиране активности на одрживом коришћењу природних вредности, развоју и уређењу простора;
9. просторну идентификацију планских намена и режима коришћења земљишта;
10. активности на промоцији вредности;
11. студијску (истраживачку), програмску, планску и пројектну документацију за спровођење циљева и активности;
12. облике сарадње и партнерства са локалним становништвом и другим власницима и корисницима непокретности;
13. активности и мере на спровођењу плана са динамиком и субјектима реализације плана управљања и начин оцене успешности његове примене;
14. финансијска средства и друге материјалне претпоставке за извршавање поверених послова у управљању и начин њиховог обезбеђења.

План управљања се доноси на период од пет година, а остварује се годишњим програмом који садржи задатке и послове који се реализују у текућој години, динамику њиховог извршавања и износ потребних средстава.

На План, на који је претходно прибављено мишљење Покрајинског завода за заштиту природе, сагласност даје Градска управа – Одељење надлежно за послове заштите животне средине.

О Споменику природе "Жупанијски парк у Зрењанину" стара се ЈКП "Чистоћа и зеленило", (у даљем тексту: управљач).

Управљач обавља послове заштите и развоја Споменика природе "Жупанијски парк у Зрењанину" и обезбеђује: спровођење прописаних режима заштите ради очувања и унапређивања природног добра, културних, васпитно-образовних, информативно-пропагандних и других активности, омогућује обављање научно-истраживачких активности, доноси План управљања и годишњи Програм заштите и развоја.

Извештај о остваривању годишњег програма за претходну годину и годишњи програм за наредну годину, управљач доставља надлежном органу до 15. децембра текуће године, а извештај о остваривању Плана управљања најкасније 60 дана пре истека рока за који је план донет.

О предлогу плана управљања, управљач је дужан да обавести јавност. Обавештење јавности подразумева јавни увид у предложени план. Јавни увид организује управљач и траје 30 дана.

Управљач у обављању послова заштите и развоја Споменика природе "Жупанијски парк у Зрењанину" обезбеђује обележавање природног добра и унутрашњи ред и мир у складу са чланом 5. ове Одлуке.

Средства за заштиту и развој Споменика природе "Жупанијски парк у Зрењанину" обезбеђују се из средстава Градске управе града Зрењанина, из средстава буџетског Фонда за заштиту животне средине, из накнаде за коришћење природног добра, из средстава обезбеђених за реализацију програма, планова и пројеката у области заштите природе, из донација, поклона, помоћи и из других извора у складу са законом.

5.2 Споменик природе „Бели дуд у Белом блату“

Одлука о заштити споменика природе "Бели дуд у Белом Блату" је објављен у "Службеном листу општине Зрењанин", број 09/11 од 02.06.2011. За Споменик природе "Бели дуд у Белом Блату" установљен је режим заштите III степена и прописују услови и мере заштите којима је:

1. Забрањено:

- сеча заштићеног стабла, ломљење грана, кидање лишћа, оштећење коре или предузимање радова који би могли угрозити опстанак стабла,
- извођење земљаних радова који би могли да оштете подземни део биљке или угрозе њен нормалан раст и развој,
- извођење грађевинских радова,
- превођење ваздушних електро и телефонских водова преко заштићеног простора,
- бацање и депоновање смећа и свих отпадака и других материја и предмета,
- паљење ватре испод крошње и у непосредној близини стабла.

2. Дозвољено:

- редовно уклањање сувих грана, корова и подраста,
- стално праћење здравственог стања стабла и предузимање мера заштите од болести и штеточина,
- праћење присуства минералних и органских материја у земљишту и регулисање њиховог оптималног садржаја,
- примена мера санације и конзервације као и уређење околног простора под условима које утврђује организација надлежна за послове заштите природе,
- презентација добра и едукација у циљу спознаје природних вредности Споменика природе "Бели дуд у Белом Блату".

Заштита и развој Споменика природе "Бели дуд у Белом блату" спроводи се према Плану управљања, који садржи:

1. приказ главних природних и створених вредности, као и природних ресурса;
2. оцену стања заштићеног природног добра ;
3. глед конкретних активности, делатности и процеса који представљају фактор угрожавања;
4. дугорочне циљеве заштите, очувања и унапређења и одрживог развоја;
5. анализу и оцену услова за остваривање тих циљева;
6. приоритетне активности и мере на заштити, одржавању, праћењу стања и унапређењу вредности заштићеног природног добра;

7. просторну идентификацију планских намена и режима коришћења земљишта;
8. активности на промоцији вредности;
9. облике сарадње и партнерства са локалним становништвом и другим власницима и корисницима непокретности;
10. активности и мере на спровођењу плана са динамиком и субјектима реализације плана управљања и начин оцене успешности његове примене;
11. финансијка средства и друге материјалне претпоставке за извршавање поверених послова у управљању и начин њиховог обезбеђења.

План управљања се доноси на период од пет година, а остварује се годишњим програмом који садржи задатке и послове који се реализују у текућој години, динамику њиховог извршења и висину потребних средстава.

На План управљања, на који је претходно прибављено мишљење Покрајинског завода за заштиту природе, сагласност даје Градска управа - Одељење надлежно за послове заштите животне средине.

О споменику природе "Бели дуд у Белом блату" стара се ЈКП "Чистоћа и зеленило" Зрењанин (у даљем тексту: управљач) који је дужан да чува и одржава заштићено стабло у складу са прописаним мерама заштите, да у случају насталих промена које могу уништити заштићено стабло или оштетити његова својства, одмах обавести Покрајински завод за заштиту природе Србије и Градску управу - Одељење надлежно за послове заштите животне средине.

Извештај о остваривању годишњег програма за претходну годину и годишњи програм за наредну годину, управљач доставља надлежном органу до 15. децембра текуће године, а извештај о остваривању Плана управљања најкасније 60 дана пре истека рока за који је план донет.

О предлогу плана управљања, управљач је дужан да обавести јавност. Обавештење јавности подразумева јавни увид у предложени План. Јавни увид организује управљач и траје 30 дана.

Управљач у обављању послова заштите и развоја Споменика природе "Бели дуд у Белом Блату" обезбеђује обележавање природног добра и унутрашњи ред и мир у складу са чланом 4. ове Одлуке.

Средства за заштиту и развој Споменика природе "Бели дуд у Белом Блату" обезбеђују се из средстава Градске управе града Зрењанина, из средстава буџетског Фонда за заштиту животне средине, из средстава обезбеђених за реализацију програма, планова и пројеката у области заштите природе, из донација, поклона, помоћи и из других извора у складу са законом.

5.3 Споменик природе „Храст лужњак у Зрењанину“

Одлука о заштити споменика природе "Храст лужњак" у Зрењанину објављена је у "Службеном листу општине Зрењанин", број: "009/11", страна: 02.06.2011. За Споменик природе "Храст лужњак у Зрењанину" установљава се режим заштите III степена и прописани су услови и мере заштите којима је:

1. Забрањено:

- сеча заштићеног стабла, ломљење грана, кидање лишћа, оштећење коре или предузимање радова који би могли угрозити опстанак стабла,
- извођење земљаних радова који би могли оштетити подземни део биљке или угрозити њен нормалан раст и развој,
- извођење грађевинских радова,
- превозиње ваздушних електро и телефонских водова преко заштићеног простора,
- бацање и депоновање смећа и свих отпадака и других материја и предмета,
- паљење ватре.

2. Дозвољено:

- редовно уклањање сувих грана, короа и подраста,
- стално праћење здравственог стања стабла и предузимање мера заштите од болести и штеточина,
- праћење присуства минералних и органских материја у земљишту и регулисање њиховог оптималног садржаја,
- примена мера санације и конзервације као и уређење околног простора под условима које утврђује организација надлежна за послове заштите природе,
- презентација добра и едукација у циљу спознаје природних вредности Споменика природе "Храст лужњак у Зрењанину".

Заштита и развој Споменика природе "Храст лужњак у Зрењанину" спроводи се према Плану управљања који садржи следеће:

1. приказ главних природних и створених вредности, као и природних ресурса;
2. оцену стања заштићеног природног добра;
3. глед конкретних активности, делатности и процеса који представљају фактор угрожавања;
4. дугорочне циљеве заштите, очувања и унапређења и одрживог развоја;
5. анализу и оцену услова за остваривање тих циљева;
6. приоритетне активности и мере на заштити, одржавању, праћењу стања и унапређењу вредности заштићеног природног добра;
7. просторну идентификацију планских намена и режима коришћења земљишта;
8. активности на промоцији вредности;
9. облике сарадње и партнерства са власницима и корисницима непокретности;
10. активности и мере на спровођењу плана са динамиком и субјектима реализације плана управљања и начин оценое успешности његове примене;
11. финансијска средства и друге материјалне претпоставке за извршавање поверених послова у управљању и начин њиховог обезбеђења.

План се доноси на период од пет година, а остварује се годишњим програмом који садржи задатке и послове који се реализују у текућој години, динамику њиховог извршавања и износ потребних средстава.

На План, на који је претходно прибављено мишљење Покрајинског завода за заштиту природе, сагласност даје Градска управа - Одељење надлежно за послове заштите животне средине.

О Споменику природе "Храст лужњак у Зрењанину" стара се ЈКП "Чистоћа и зеленило" Зрењанин (у даљем тексту: управљач) који је дужан да чува и одржава заштићено стабло у складу са прописаним мерама заштите.

У случају насталих промена које могу уништити заштићено стабло или оштетити његова својства, управљач је дужан да о насталим променама одмах обавести Покрајински завод за заштиту природе Србије и Градску управу - Одељење надлежно за послове животне средине.

Управљач у обављању послова заштите и развоја Споменика природе "Храст лужњак у Зрењанину" обезбеђује обележавање природног добра и унутрашњи ред и мир у складу са чланом 4. ове Одлуке.

Извештај о остваривању годишњег програма за претходну годину и годишњи програм за наредну годину, управљач доставља надлежном органу до 15. децембра текуће године, а извештај о остваривању Плана управљања најкасније 60 дана пре истека рока за који је план донет.

О предлогу плана управљања, управљач је дужан да обавести јавност. Обавештење јавности подразумева јавни увид у предложени План. Јавни увид организује управљач и траје 30 дана.

Средства за заштиту и развој Споменика природе "Храст лужњак у Зрењанину" обезбеђују се из средстава Градске управе града Зрењанина, из средстава буџетског Фонда за заштиту животне средине, из средстава обезбеђених за реализацију програма, планова и пројеката у области заштите природе, из донација, поклона, помоћи и из других извора у складу са законом.

5.4 Финансирање заштите споменика природе

На основу члана 10. став 2. Одлуке о накнади за заштиту и унапређивање животне средине («Службени лист Града Зрењанина, бр. 1/11), а у вези са чланом 100. став 3. и 5. Закона о заштити животне средине («Службени гласник Републике Србије», бр 135/2004, 36/2009 и 72/2009), Градско веће Града Зрењанина, по прибављеној сагласности надлежног Министарства доноси Програм расподеле средстава буџетског фонда за заштиту животне средине града Зрењанина.

Овим програмом утврђује се намена и начин коришћења средстава буџетског Фонда за заштиту животне средине планираних у буџету Града Зрењанина за текућу годину.

Средства Фонда из тачке 1. овог програма, оствариће се од накнаде за заштиту и унапређивање животне средине која се наплаћује по Одлуци о накнади за заштиту и унапређивање животне средине на територији Града Зрењанина, од накнаде за загађење животне средине и накнаде за емисије SO₂, NO₂, прашкастих материја и одложеног отпада и пренесених средстава из 2010. године, и то у износима од:

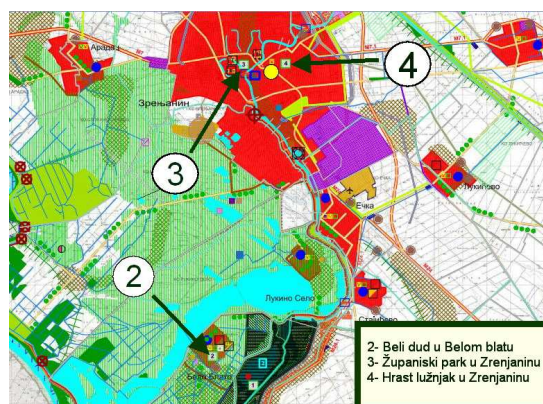
- накнаде за заштиту и унапређивање животне средине
- накнаде за загађење животне средине
- накнаде за емисије SO₂, NO₂, прашкастих материја и одложеног отпада
- пренетих средстава из претходне године

Средства Фонда овог програма користиће се наменски за финансирање обавеза локалне самоуправе утврђених законима из области заштите животне средине и то за:

- Санационе програме и пројекте,
- Програме праћења стања животне средине (мониторинг) на територији Града Зрењанина,
- Реализација планова управљања заштићеним природним добрима на територији Града Зрењанина, (Жупанијски парк, Бели дуд у Белом Блату, Храст лужњак)
- Финансирање пројеката невладиних организација,
- Учесће на семинарима и манифестацијама,
- Остало

	Опређена средства за заштиту животне средине	Опређена средства за заштиту заштићених споменика природе
2011	70.000.000,00	1.064.361,00
2012	150.000.000,00	1.052.031,00
2013	165.000.000,00	12.500.000,00

Табела 1: Укупан износ буџетског фонда за заштиту животне средине у односу према опређеним средствима за одржавање споменика природе

Мапа 5: Приказ локације Споменика природе на подручју града Зрењанина

6. ПРЕДЛОГ НОВОГ НАЧИНА УПРАВЉАЊА ЗАШТИЋЕНИМ ПРИРОДНИМ ДОБРИМА

6.1 Концепција рада предузећа

Нова концепција управљања заштићеним природним подручјима, споменицима природе и осталим објектима заштите на територији града Зрењанина, подразумева оснивање **Јавног предузећа „Резервати природе Зрењанина“**, складу са Законом о

јавним предузећима, које би спроводило активности на основу принципа активне заштите, дугорочног планирања управљања, унапређења и функционалног оспособљавања заштићених подручја, по угледу на предузећа чији су оснивачи локалне самоуправе, аутономна покрајина и Република Србија, а које се баве истом делатношћу (нпр. Јавно предузеће „Тителски брег“ из Титела, Јавно предузеће за заштиту и унапређење животне средине на територији градске општине Обреновац).

Сврха постојања ЈП „Резервати природе Зрењанина“ је интегрисано, целокупно и свеобухватно управљање свим заштићеним подручјима на територији града Зрењанина, који су од стране државних органа заштићени, налазе се у процесу заштите или ће бити заштићени.

Развој и функционисање предузећа би се одвијало у најмање 3 фазе, и то:

1. Преузимање старања над споменицима природе у Зрењанину, којима тренутно управља ЈКП „Чистоћа и зеленило“ (Жупанијски парк, Бели дуд у Белом Блату, Храст лужњак у Зрењанину),
2. Преузимање старања над заштићеним природним добрима који имају одређеног стараоца (СРП „Царска бара“, СРП „Окањ бара“),
3. Старање над заштићеним подручјима која су планирана за заштиту у наредном периоду (Парк природе „Русанда“, Парк природе „Средње потомишје“ и Специјални резерват природе „Ритови доњег потисја“)

Јавно предузеће „Резервати Природе Зрењанина“ ће се организационо и кадровски конституисати у складу са законом и прописаним уредбама и правилницима. Такође, Јавно предузеће „Резервати Природе Зрењанина“ ће у року припремити сву потребну документацију и Планове управљања у складу са одредбама Закона о заштити животне средине и Закона о заштити природе.

Јавно предузеће „Резервати Природе Зрењанина“ у организационом смислу, у складу са услови које мора да Правилником о условима која мора да испуњава управљач заштићеног подручја подразумевамо би формирање следећих организационих јединица:

- Служба заштите, унапређења, промовисања и одрживог развоја заштићеног подручја, која координира пословима заштите и мониторинга заштићеног подручја, обезбеђује поштовање режима и зона заштите, обележавање подручја, координира израду планова управљања и годишњих програма управљања, стратешко планирање, имплементира одредбе просторног плана итд. Такође, координира питања везана за одрживо коришћење природних ресурса у складу са актом о заштити и другим националним и међународним прописима, одржава контакте са корисницима простора и ресурса, прати националне и међународне конкурсе, припрема предлоге пројеката, руководи реализацијом одобрених пројеката итд. Обавља правне и финансијске послове у заштићеном подручју, припрема правне акте управљача, пријаве за прекршаје или привредне преступе на основу надзора чувара, припрема одлуку о накнадама у заштићеном подручју и обавља друге правне и финансијске послове из области заштите природе.

- Чуварска служба

Ради обезбеђења унутрашњег реда и укупне заштите, Старалац организује чуварску службу. Чуварску службу чине:

1. чувари са овлашћењима и дужностима утврђеним законом,
2. чувари волонтери са дужностима и правима, ухврћеним овим правилником, а који се ангажују ради ефикаснијег спровођења правила унутрашњег реда, унапређења свести и сазнања о вредностима и значају Споменика природе и заштићених подручја.

Послови чувара волонтера се организују према текућим проблемима спровођења унутрашњег реда и спровођења програма заштите и развоја. Чуварску службу чине : руководиоца чуварске службе (шеф службе) који има овлашћења чувара, организује послове службе, води одговарајуће евиденције и подноси годишњи извештај о раду; и чувари. Чувари врше надзор над целом територијом Споменика природе и заштићених подручја ради обезбеђивања унутрашњег реда и законских прописа.

Старалац организује и спроводи одговарајућу обуку чуварске службе у складу са утврђеним дужностима чуварске службе и то познавања својстава и карактеристика простора Споменика природе и заштићених подручја, природних и културних вредности, унутрашњег реда и законских прописа који се односе на заштиту природних вредности.

Чувар мора имати одговарајућу стручну спрему у складу са законом, ознаку ("беџ") и службену легитимацију. Чувар волонтер може бити свако лице, љубитељ природе и има особине добре комуникације и поседује знања, психофизичке способности или вештине које су подобне за остваривање функција Споменика природе и заштићених подручја (заштита и унапређења природних и културно-историјских вредности, истраживања, мониторинг, едукација, информисање). Чувар волонтер мора имати ознаку ("беџ").

Старалац посебним актом прописује изглед и боју службеног одела чувара Предела, изглед и садржај знака чувара Споменика природе и заштићених подручја и чувара волонтера и службене легитимације чувара Споменика природе и заштићених подручја. Чувар у вршењу својих дужности није наоружан, већ поседује средства комуникације.

Обавеза чувара Споменика природе и заштићених подручја је да:

- контролише спровођење Правилника о унутрашњем реду и чуварске службе;
- врши послове чувања на начин предвиђен Правилником о чувању шума и Правилником о лову;
- врши послове на постављању, одржавању и обнављању знака;
- контролише и спречи уношење недозвољених предмета на подручје Споменика природе и заштићених подручја (средства лова, средства за брање шумских плодова, хемијска средства, грађевински материјал и слично);
- пружи потребне информације посетиоцима и корисницима Споменика природе и заштићених подручја;
- за време вршења службе чувања носи уредну службену униформу, легитимацију и средства за комуникацију
- редовно води дневник рада и уписује све податке од значаја за заштиту и развој Споменика природе и заштићених подручја;
- обавља и друге послове у складу са Законом.

За реализацију специфичних инжењерских захвата и операција користили би се капацитети других Јавних предузећа чији је оснивач Град Зрењанин.

6.2 Динамика активности

Јавно предузеће „Резервати Природе Зрењанина“ би било конституисано на седници Скупштине Града Зрењанина Одлуком о оснивању Јавног предузећа, које би званично почело са радом 01.01.2014. године. Након усвајања Одлуке о оснивању, приступило би се следећим активностима:

- уређење и функционално опремање просторија ЈП,
- набавка опреме и возила и ангажовање неопходних кадрова,
- спровођење примопредаје над споменицима природе одн.специјалним резерватима природе,
- утврђивање „нултог“ стања и вештачење над Специјалним резерватима природе, како би се утврдило садашње стање СРП,
- усаглашавање активности са осталим градским Јавним предузећима и Одељењима Градске управе, Комуналном полицијом као и осталим заинтересованим странама – јавна предузећа, локалне заједнице, НВО, итд.

Извештаји о раду Јавног предузећа „Резервати Природе Зрењанина“ би били у потпуности транспарентни и јавни, јер би се о њима расправљало на седницама Скупштине Града Зрењанина, која је у обавези да их размотри пре усвајања програма за наредну годину.

6.3 Финансијски аспекти

Средства за рад Јавног предузећа се обезбеђују у буџету Града Зрењанина и из других извора остварених кроз укупну активност предузећа. Оснивач има обавезу да пренесе новчана средства Јавном предузећу ради исплате свих обавеза, како према запосленима, тако и према трећим лицима.

Предузеће има обавезу да редовно доставља извештаје о свом раду и да извршава сваку одлуку оснивача која се односи на његову делатност.

Јавно предузеће се појављује као индиректни буџетски корисник, што значи да се финансира из буџета Града Зрењанина. Средства из буџета Града Зрењанина добијају се на основу захтева за трансфер и одговарајуће документације и строго су наменска и по том основу Јавно предузеће не може да оствари ни добит ни губитак.

Јавно предузеће може остварити и друге видове прихода од сопствених делатности комерцијалног карактера и ти приходи се сврставају у сопствене приходе. У оквиру ових прихода, Јавно предузеће може остварити добит или губитак у пословању и само сноси ризик за лоше пословање, односно остваривање добити.

6.4 Активности којима ће се бавити Јавно предузеће

Као полазне основе у концепцији рада новог јавног предузећа, управљач ће обухватити следеће целине:

- Спречавање и заустављање пропадања постојећи заштићених подручја,

- Заштиту природних ресурса применом активних и савремених мера заштите,
- Еколошку едукацију шире популације,
- Развој одрживих облика туризма,
- Научно-истраживачки рад организованих научних истраживачких група, студентских и волонтерских организација, деце основних и средњих школа из окружења,
- и друге активности за које предузеће буде регистровано.

У складу са Законом о заштити природе и осталом законском регулативом, Јавно предузеће „Резервати Природе Зрењанина“ би, поред осталих, спроводило следеће активности:

1. Управљање над споменицима природе у Зрењанину (Жупанијски парк, Бели дуд у Белом Блату, Храст лужњак у Зрењанину):

1.1 Жупанијски парк у Зрењанину:

- Уклањање кавеза за животиње из Жупанијског парка и на његово место после припреме земљишта постављање алпинетума,
- Постепена замена пропалих бетонских стаза и остале парковске инфраструктуре,
- Постепена замена клупа, канти за отпатке и мобилијара,
- Постављање украсне расвете,
- Постављање информационих плочица о постојећем садном материјалу,
- Континуирано праћење статуса и стања Жупанијског парка,
- Пре кретања вегетације извршити корекцију облика посађеног материјала,
- Спровођење резидбе, дрвне хирургије, заштите од гриња, биљних вашију, патогена и других уочених биљних болести,
- Замена и уклањање оштећеног и дотрајалог дрвног материјала,
- Заливање и фертигација током лета,
- Редовна употреба фолијарних ђубрива и пестицида у складу са Планом управљања,
- Садња сезонског цвећа и његово редовно одржавање, и др.

1.2 Бели дуд у Белом Блату

- Стално праћење здравственог стања стабла, његове виталности и реакције на постојеће временске услове. Редовни обиласци током зиме, пролећа, лета и јесени
- По уочавању промена виталности, стања биљке након екстремних климатских услова или напада болести и штеточина, предузимање адекватних мера са циљем превентивне и куративне заштите и неге стабла
- Редовно спровођење санације применом одобрених радњи и метода дрвне хирургије од стране покрајинског Завода за заштиту природе,
- По уочавању симптома болести, насељавања инсеката или других штеточина, предузимање мера сузбијања на основу одлуке стручњака за заштиту биља. Након третмана вршити контролу ефеката примене пестицида али и присутност болести и штеточина на околном дендроматеријалу
- Редовна употреба фолијарних ђубрива примерених стању биљака, условима средине и вегетационом периоду

- Корекцију исхране вршити заливањем и фертигацијом кроз постављени дренажни систем адекватним ђубривима и биостимулаторима
- Сарадња са МЗ Бело Блато, локалном школом и етно центром ће се наставити и у будућности са тежњом популарисања и комплетне едукације о вредностима овог природног добра

1.3 Храст лужњак у Зрењанину

- Стално праћење здравственог стања стабла, његове виталности и реакције на постојеће временске услове. Редовни обиласци током зиме, пролећа, лета и јесени
- По уочавању промена виталности, стања биљке након екстремних климатских услова или напада болести и штеточина, предузимање адекватних мера са циљем превентивне и куративне заштите и неге стабла
- Мере дрвне хирургије подразумевају одстрањивање трулих, сломљених и значајно оболелих грана или делова биљке, обраду, дезинфекцију рана и заштиту фитобалзамом и сличним препаратима
- Током вегетације, спровођење уређења околине стабла храста механичким сузбијањем корова и подраста, окопавањем или хемијском сузбијањем конкурентских биљака и биљака домаћина болести и штеточина
- Редовна употреба фолијарних ђубрива примерених стању биљака, условима средине и вегетационом периоду
- Продужетак сарадње са власником парцеле у Чарнојевићој 33 у Зрењанину где се храст налази.

2. Управљање над заштићеним природним добрима који имају одређеног стараоца (СРП „Царска бара“, СРП „Окањ бара“)

2.1 Царска бара:

- омогућавање спровођења научних истраживања и праћење природних процеса;
- контролисање посете у образовне, рекреативне и општекултурне сврхе;
- спровођење заштитних, санационих и других неопходних мера у случају пожара, елементарних непогода и удеса, појава биљних и животињских болести и пренамножавања штеточина.
- изградња објеката и уређење простора за потребе очувања, унапређења и приказивања природних вредности и реконструкцију и одржавање објеката саобраћајне и остале инфраструктуре;
- очување сталних бара, рестаурацију влажних станишта, ревитализацију канала и вокова и одржавање њихове проточности;
- негу и обнову шума са аутохтоним врста дрвећа, постепену замену састојина и групација алохтоних врста дрвећа као и култура клонских топола са аутохтоним врстама, остављање најмање 5 сувих и/или изваљених стабала по хектару приликом извођења мера неге шуме, уклањање конкурентске дрвенасте вегетације око младих јединки храстова;
- постављање вештачких дупљи и вештачких острваца за строго заштићене дивље врсте, изградња пролаза за животиње, одржавање постојећих и формирање нових еколошких коридора;

- уклањање водене и приобалне вегетације на Старом Бегеју и каналима у случајевима њиховог пренамножења, сузбијање инвазивних врста биљака и животиња;
- порибљавање аутохтоним врстама, санациони риболов и изловљавање алохтоних врста риба;
- заштиту и гајење дивљачи, уређивање и одржавање ловишта, постављање наменских објеката и опреме за потребе прихране, чувања и посматрања дивљачи и лов дивљачи у просторној целини Мужљански рит;
- сакупљање гљива, дивље флоре и фауне и шумских плодова на земљишту у приватној својини, осим строго заштићених врста;
- контролисано кошење, испашу и паљење вегетације;
- решавање проблема неконтролисаног одлагања отпада и санацију дивљих депонија;
- употребу чамаца и других пловила за потребе чуварског надзора, научних истраживања и приказивања природних вредности;
- приступ и боравак посетилаца, без камповања и ложења ватре на отвореном простору.
- изградњу, реконструкцију и одржавања објеката електроенергетске, телекомуникационе, хидро-техничке и комуналне инфраструктуре, молова и објеката за потребе очувања, унапређења и приказивања природних вредности, прихват и одмор посетилаца и реконструкцију и одржавање постојећих објеката намењених пољопривредној производњи;
- реконструкцију, рехабилитацију и одржавање путева, осим асфалтирања постојећих путева са земљаном подлогом;
- измуљивање природних водотока и одржавања канала, без коришћења шљунка, песка и другог речног наноса;
- заштиту обала Бегеја на еколошки прихватљив начин;
- редовно одржавање ножице насипа и одношење сена;
- кошење уз примену заштитних мера за флору и фауну;
- испашу, укључујући и контролисану испашу на насипима;
- коришћење трске на традиционалан начин;
- орање постојећих површина обрадивог земљишта, осим преоравања травних површина, орања у заштитној зони канала и уклањања травног покривача заједно са површинским слојем земљишта;
- обављање сточарства, ратарства, воћарства, виноградарства и пчеларства уз контролисану и што мању употребу хемијских средстава и развој органске пољопривреде, очување и обнављање старих сорти и раса биљних култура и домаћих животиња;
- одржавање воћњака, винограда, фарми и рибњака на постојећим површинама и и без повећања капацитета;
- пошумљавање и подизање ваншумског зеленила, осим на ливадама, депресијама, барама и пашњацима;
- одржавања засада алохтоних врста дрвећа на постојећим површинама до истека опходње;
- рекреативни и спортски риболов на каналу Бегеј и Трактор бари;
- газдовање рибњацима за производњу млађи у Мужљанском рит;
- гајење, заштиту и лов дивљачи;
- употребу чамаца на моторни погон, осим на водотоку Старог Бегеја, где је то дозвољено једино за потребе чуварског надзора, научних истраживања и приказивања природних вредности;

- очување, рестаурацију и стављање у функцију објеката културно-историјског наслеђа и традиционалног градитељства;
- уређење објеката и места за привремено одлагање и сакупљање комуналног и пољопривредног отпада;
- развој и промоцију туризма.

2.2. Окања бара

- омогућавање спровођења научних истраживања и праћење природних процеса;
- контролисање посете у образовне, рекреативне и општекултурне сврхе;
- спровођење заштитних, санационих и других неопходних мера у случају пожара, елементарних непогода и удеса, појава биљних и животињских болести и пренамножавања штеточина.
- интервентне мере на заштити екосистема по посебним условима заштите природе.
- промену намене површина за потребе ревитализације и унапређења природних станишта;
- изградњу објеката и инфраструктуре за потребе одрживог коришћења и управљања заштићеним подручјем, одржавање постојећих објеката, и постављање подземних водова уз постојећу инфраструктуру;
- мозаично паљење травне вегетације за потребе ревитализације станишта, по посебном пројекту и условима заштите природе;
- кошење - просторно и временски ограничене активности, уз примену заштитних мера за флору и фауну;
- лов - просторно и временски ограничене активности на одржавању здравственог стања и бројности популација ловних врста;
- изградњу путне мреже - одржавање и реконструкцију постојећих путева.

3. Управљање над заштићеним подручјима која су планирана за заштиту у наредном периоду (ПП „Русанда“, Парк природе „Средње потамишје“ и Специјални резерват природе „Ритови доњег потисја“)

- у складу са актима о проглашењу

7. ЗАКЉУЧАК

Аутори ове анализе сматрају да је, на основу до сада наведеног, оправдано оснивање Јавног предузећа које ће се бавити управљањем заштићеним природним добрима, заштићеним пределима и споменицима природе којих на територији Града Зрењанина има много. Скоро ни једна локална самоуправа у Србији нема оволико подручја који су под одређеним режимом заштите са аспекта био и геодиверзитета. Међутим, у погледу старатељства над заштићеним природним добрима, влада велика шареноликост без учешћа града. Старатељ над СРП „Царска бара“ је РГ „Ечка“ а старатељ над СРП „Окањ бара“ је Друштво за заштиту животне средине Окањ из Елемира. Предлог покрајинског Завода за заштиту природе је да старатељ над ПП „Русанда“ буде Бања Русанда.

У члану 1. став 1. Закона о јавним предузећима ("Сл. гласник РС", бр. 119/2012) дефинисано је да је Јавно предузеће, оно предузеће које обавља делатност од општег интереса, а које оснива Република Србија, аутономна покрајина или јединица локалне самоуправе. У члану 2. став 1. истог Закона се наводи да су делатности од општег интереса, поред осталих, „заштита и унапређивање добара од општег интереса (воде, путеви, минералне сировине, шуме, пловне реке, језера, обале, бање, дивљач, заштићена подручја“.

Примери из нашег непосредног окружења, као што су Јавно предузеће „Тителски брег“ из Титела и Јавно предузеће за заштиту и унапређење животне средине на територији градске општине Обреновац, доказују да је оснивање јавног предузећа за газдовање природним добрима није „зрењанинска измишљотина“ каквом је критичари називају, већ оправдана пракса која ће бити све интензивнија, због изузетно лошег стања у којем се налазе заштићена природна добра услед неадекватног односа старатеља над ресурсом који му је дат на управљање.

Аутори су уверени да ће, ако се са досадашњом праксом настави, за 10 година СРП „Царска бара“ бити пред одумирањем и нестајањем, што ће довести до великих промена у биосфери. Слична судбина чека и остала заштићена природна добра, уколико се у њих не уложи значајна финансијска средства, а то је оно што град најбоље може да уради, из сопствених, државних и страних извора финансирања. Сматрамо да заштита природе не може бити секундарана већ примарна делатност старатељу над заштићеним природним добром.

ОБРАДИЛИ:

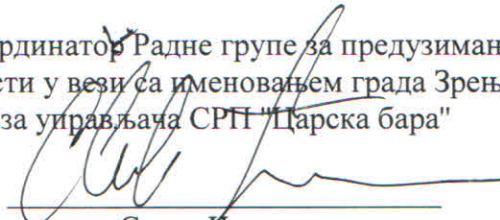
Радна група за предузимање активности у вези са именовањем града Зрењанина за управљача СРП „Царска бара“:

- Стево Чорокало
- Душко Радишић
- Мирослав Маркуш
- Биљана Ташин
- Милан Милошев
- Маријана Керлета
- Радослав Голубовић

У сарадњи са:

- мр Дејан Јованов, запослен у Градској управи града Зрењанина
- Роман Кадарјан, представник невладиног сектора и
- Ненад Николић, представник невладиног сектора

Координатор Радне групе за предузимање
активности у вези са именовањем града Зрењанина
за управљача СРП "Царска бара"

Стево Чорокало

Август 2013.године.